

Adroddiad i'r	Pwyllgor Craffu Perfformiad
Dyddiad y cyfarfod	30 Ionawr 2025
Aelod / Swyddog Arweiniol	Aelod Arweiniol Cyllid, Perfformiad ac Asedau Strategol / Pennaeth Cyllid ac Archwilio
Awdur yr adroddiad	Pennaeth Cyllid ac Archwilio
Teitl	Y wybodaeth ddiweddaraf am Bennu Cyllideb Refeniw 2025/26

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn darparu'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor ar setliad dros dro 2025/26 Llywodraeth Cymru ar gyfer Llywodraeth Leol a'r goblygiadau ar gyfer pennu cyllideb fantoledig ar gyfer 2025/26.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Mae diweddariadau ariannol tymor canolig rheolaidd wedi eu cyflwyno i'r Pwyllgor trwy gydol y flwyddyn i'w alluogi i gyflawni ei rôl o graffu ar gynigion cyllidebol, fel a gytunwyd gan y Grŵp Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion Craffu yn gynharach yn y flwyddyn ariannol. Mae'n ofniad cyfreithiol i'r Cyngor bennu cyllideb fantoledig cyn dechrau pob blwyddyn ariannol a phennu lefel Treth y Cyngor sy'n deillio o hynny. Ar 18 Chwefror 2025 bydd y Cabinet yn ystyried adroddiad i bennu cyllideb fantoledig a Threth y Cyngor ar gyfer 2025/26. Bydd yr adroddiad wedyn yn cael ei ystyried gan y Cyngor llawn ar 20 Chwefror 2025.

3. Beth yw'r Argymhellion?

3.1 Bod y Pwyllgor yn ystyried ac yn darparu adborth i'r Cabinet cyn i gyllideb 2025/26 gael ei phennu.

4. Manylion yr adroddiad

4.1 Setliad Dros Dro 2025/26 Llywodraeth Leol

4.1.1 Cafodd y Cyngor wybod beth oedd y setliad dros dro ar gyfer 2025/26 ar 11 Rhagfyr 2024. Mae Cyllid Allanol Cyfun dros dro'r Cyngor, sy'n cynnwys y Grant Cynnal Refeniw a'n cyfran ni o gronfa Ardrethi Annomestig Llywodraeth Cymru ar gyfer 2025/26 yn dod i £215.222 miliwn.

4.1.2 Mae Llywodraeth Cymru wedi llunio tablau fel bod modd cymharu lefelau cyllid 2024/25 a 2025/26 ar draws cynghorau Cymru. Mae ffigwr 2024/25 wedi ei ddiwygio fymryn gan Lywodraeth Cymru ers ei gyhoeddi gyntaf. Mae cyllid 2025/26 y Cyngor yn cael ei gymharu gyda ffigwr newydd ar gyfer Cyllid Allanol Cyfun 2024/25, sef £205.729 miliwn. Cynnydd o £9.493 miliwn neu 4.6%.

4.1.3 Mae'n bwysig deall y manylion y tu ôl i'r ffigwr newydd, gan ei fod yn effeithio ar 2025/26. Yn dilyn cyllideb Llywodraeth y DU fis Hydref 2024, dyrannodd Llywodraeth Cymru gyllid ychwanegol yng nghanol y flwyddyn i Lywodraeth Leol, sydd wedi ei grynhoi yn y tabl isod.

Addasiadau 2024/25 i'r Cyllid Allanol Cyfun	£miliwn
Cyflog Athrawon	0.619
Pensiynau Athrawon	2.069
Cyflog staff nad ydynt yn addysgu	1.799
Cyfanswm	4.487

Mae hyn wedi'i gyfuno â'r gyllideb sylfaenol, ond gan fod hyn yn symudiad diweddar mae wedi cynyddu'r cyllid yn 2025/26 dros y 4.6% a ddyfynnir. Mae gwir effaith y setliad dros dro yn gynydd o £14.427 miliwn neu 7% (cyllid 2025/26 y Cyngor o gymharu â Chyllid Allanol Cyfun gwreiddiol 2024/25 o £200.795 miliwn).

4.1.4 Mae cynnydd Sir Ddinbych yn cymharu'n ffafriol gyda chyfartaledd Cymru o 4.3% ac mae'n dilyn cynnydd yn nifer y disgyblion a data prydau ysgol am ddim a ddefnyddir yn y fformiwla i ddsbarthu cyllid. Fodd bynnag, mae'n rhaid i ni gydnabod bod yna gynydd cysylltiedig yn y galw am wasanaethau o ganlyniad.

4.1.5 O fewn y ffigwr a gyhoeddwyd, mae'r llywodraeth wedi datgan y canlynol:

- Bod yr holl godiadau cyflog ar gyfer swyddi addysgu a swyddi nad ydynt yn rhai addysgu wedi eu cynnwys yn y setliad

- Bod cost galluogi awdurdodau i barhau i gwrdd â chostau ychwanegol cyflwyno'r Cyflog Byw Gwirioneddol ar gyfer gweithwyr gofal wedi'i chynnwys yn y setliad.

4.1.6 Cyfeiriodd Datganiad Hydref Llywodraeth y DU at newidiadau i gyfraddau a throthwyon cyfraniadau Yswiriant Gwladol cyflogwyr o 1 Ebrill 2025. Bydd y cynnydd yn y cyfraniadau yn effeithio ar gost gweithwyr y mae'r Cyngor yn eu cyflogi'n uniongyrchol yn ogystal â chael effaith anuniongyrchol yn sgil cynnydd yng nghostau cyflenwyr, yn enwedig cost gofal a gomisiynir gan ddarparwyr gofal. Mae'r cynnydd yng nghostau uniongyrchol cyfraniadau cyflogwyr yn sicr ac wedi'i gynnwys ym mhwsau'r Cyngor ar gyfer 2025/26. Bydd angen cynnwys amcangyfrif o'r costau anuniongyrchol hefyd. Mae yna ansicrwydd o hyd o ran cyllid ar gyfer y pwysau yma gan Lywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU; mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl i Lywodraeth y DU ddarparu cyllid yn ystod hanner cyntaf blwyddyn ariannol 2025/26 yn dilyn asesiad o gost gweithwyr sector cyhoeddus yng Nghymru. Mae hyn yn golygu na fyddwn yn gwybod beth yw'r sefyllfa o ran cyllid i gwrdd â'r cynnydd yng nghyfraniadau Yswiriant Gwladol cyflogwyr tan ar ôl i ni bennu cyllideb 2025/26.

4.1.7 Disgwylir y setliad terfynol fis Mawrth. O ystyried ystod y cynnydd (ar draws y gwahanol gynghorau) mae Llywodraeth Cymru wedi dweud ei bod yn agored i ystyried darparu cyllid gwaelodol ychwanegol yn y gyllideb derfynol, a byddai hynny yn diogelu cynghorau sydd wedi derbyn cynnydd is yn y cyllid. Nid yw Llywodraeth Cymru'n gallu rhoi sicrwydd na fydd newidiadau eraill yn cael eu gwneud rhwng y setliad dros dro a'r setliad terfynol, ond nid yw'n bwriadu gwneud newidiadau i'r dulliau na'r data sy'n tanategu dosbarthiad y setliad.

4.1.8 Nid yw'r setliad dros dro'n darparu unrhyw arwydd o'r setliadau yn y dyfodol, ond mae Llywodraeth Cymru wedi dweud ei bod yn disgwyl setliadau amlflwyddyn yn dilyn Adolygiad o Wariant Llywodraeth y DU yn ystod hanner cyntaf 2025. Mae'n gobeithio gallu darparu setliad dangosol ar gyfer mwy na blwyddyn i lywodraeth leol yn y dyfodol, a fydd yn helpu i gynllunio yn y tymor canolig.

4.1.9 Mae rhan o Raglen Lywodraethu Llywodraeth Cymru yn ymrwmo i sicrhau nad yw awdurdodau lleol yn cael eu rhwystro gan fiwrocratiaeth ddiangen. Mae rhaglen waith i leihau nifer y grantiau ar wahân a delir i awdurdodau lleol yn parhau i symud grantiau i'r setliad. O ganlyniad mae 'trosglwyddiadau i mewn' a 'throsglwyddiadau allan' wedi'u cynnwys yn y setliad drafft. Ni ddiogelir cyllid grant at ddiben neu fenter benodol, gydag

unrhyw grant a drosglwyddir i mewn i'r setliad yn cynnwys y cyfrifoldeb parhaus hwnnw dros ddarparu'r fenter honno. Mae grantiau digartrefedd wedi'u trosglwyddo i mewn, sy'n ymwneud â'r dull 'neb wedi'i adael allan' a'r grant atal digartrefedd dewisol.

4.1.10 Yn gryno, er bod y cynnydd yn y setliad yn uwch na'r dybiaeth gynllunio a ddefnyddiwyd yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig, sy'n gadarnhaol ac yn cael ei groesawu, nid yw'n datrys yr heriau ariannol a wynebwr gan y Cyngor wrth bennu cyllideb fantoledig ar gyfer 2025/26 – sydd yn dal i fod angen cyfuniad o arbedion a chynnydd yn Nhreth y Cyngor.

Pennu Cyllideb 2025/26

4.2 Pwysau ar y gyllideb

4.2.1 Mae ein diweddariadau ariannol tymor canolig sy'n cael eu cyflwyno i'n pwyllgorau amrywiol yn ystod y flwyddyn wedi amlygu bod y galw am wasanaethau gan ein cymunedau yn cynyddu a bod cymhlethdod yr anghenion wedi dwysáu mewn meysydd fel addysg, gwasanaethau plant a gofal cymdeithasol i oedolion. Tra bod y brif gyfradd chwyddiant wedi lleihau, mae'n parhau i effeithio ar y Cyngor oherwydd costau cynyddol darparu gwasanaethau yn sgil pwysau cyflogau, gofal a gomisiynir, prisiau bwyd a thanwydd ac ati.

4.2.2 Mae'r pwysau presennol sydd wedi'u cynnwys yng nghyllideb 2025/26 yn dod i £21.325 miliwn. Mae hyn yn cyfateb i 8% o gyllideb 2024/25 a'r drydedd flwyddyn yn olynol i'r pwysau fod yn fwy nag £20 miliwn. Mae'r manylion wedi eu rhestru yn Atodiad 1. Mae gwaith yn parhau ar fireinio'r pwysau cyllidebol i'w cynnwys yn yr adroddiad terfynol ar bennu'r gyllideb, yn enwedig ar gyllideb gofal cymdeithasol i oedolion.

4.2.3 Mae'r rhan fwyaf o'r pwysau sy'n wynebu'r Cyngor y tu allan i'w reolaeth, er enghraifft, caiff chwyddiant cyflogau ei bennu'n genedlaethol, ac mae'n rhaid hefyd i'r Cyngor gyflawni ei ddyletswyddau statudol i ddarparu gwasanaethau sy'n seiliedig ar alw fel gofal cymdeithasol ac ati.

4.3 Pennu cyllideb fantoledig yn 2025/26

4.3.1 Mae'r amcangyfrif diweddaraf o'r gofyniad cyllidebol ychwanegol ar gyfer 2025/26 yn £21.325 miliwn. Mae hyn yn fwy na'r cynnydd yn y cyllid y bydd y Cyngor yn ei gael drwy setliad Llywodraeth Cymru. Byddai angen cynnydd o oddeutu 11% yn y setliad drafft er

mwyn ariannu'r pwysau hyn i gyd. Felly mae'r gwaith o bennu cyllideb fantoledig ar gyfer 2025/26 yn dal i ofyn am gyfuniad o arbedion a chynnydd yn Nhreth y Cyngor.

4.3.2 Fel sydd wedi'i adrodd yn flaenorol, y dull a nodir yn y Strategaeth Ariannol Tymor Canolig i bennu cyllidebau mantoledig dros y blynyddoedd nesaf yw'r angen i ganfod arbedion a buddsoddi mewn prosiectau trawsnewidiol. I gyflawni arbedion yn 2025/26 mae canran targed wedi'i gyhoeddi i bob gwasanaeth ac mae gwasanaethau wedi bod yn gweithio tuag at gyrraedd eu targed ochr yn ochr â chydbwysu'r effaith ar ddarpariaethau, y mae llawer ohonynt yn statudol. Cafodd arbedion arfaethedig o £4 miliwn eu cynnwys mewn adroddiad i'r Cyngor fis Tachwedd 2024, wedi'u datblygu'n drylwyr gan Aelodau Arweiniol a Phenaethiaid Gwasanaeth. Mae gwaith yn mynd rhagddo i ddarparu arbedion pellach ar gyfer pennu cyllideb 2025/26, a bydd y rhain yn cael eu hystyried gan y Cabinet a'r Cyngor fis Chwefror 2025.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae rheoli cyllidebau'r Cyngor yn effeithiol a chyflawni'r strategaeth gyllidebol y cytunwyd arni yn gosod y sail ar gyfer gweithgarwch ym mhob maes. Mae'r cynigion hyn yn cynnwys dyraniadau i ddal i gefnogi blaenoriaethau corfforaethol a gwasanaeth.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Fel y nodir yn yr adroddiad.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

7.1. Cwblhawyd Asesiad o Effaith ar Les ar gyfer pob cynnig arbedion mawr wrth bennu cyllideb 2024/25. Cafodd pob asesiad ei goladu a'i adolygu gan swyddogion cynllunio strategol a pherfformiad. Gwnaed hyn i amlygu unrhyw themâu a phatrymau sy'n dod i'r amlwg ac er mwyn rhoi diweddariadau rheolaidd ar yr effaith gyfanredol mewn perthynas â phob un o'r nodau lles. Byddai hyn hefyd yn dangos a oedd yr arbedion yn effeithio'n anghymesur ar unrhyw grŵp gwarchoddedig penodol. Cafodd y rhain eu coladu i ffurfio Asesiad cyffredinol o Effaith ar Les ar yr holl fesurau sydd ynghlwm â gostyngiadau i'r gyllideb. Diweddarwyd hyn trwy gydol 2024/25.

7.2. Rhoddir proses debyg ar waith wrth bennu cyllideb 2025/26.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

Yn ogystal â'r adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a Phwyllgor Craffu Perfformiad, cafodd proses y gyllideb ei hystyried gan yr Uwch Dîm Arweiniol, yng nghyfarfodydd Briffio'r Cabinet, gan Arweinwyr Grŵp ac yng nghyfarfodydd Briffio'r Cyngor. Mae'r Fforwm Cyllideb Ysgolion wedi'i gynnwys yn y cynigion drwy gydol y flwyddyn. Ymgynghorwyd ag Undebau Llafur drwy'r Cydbwyllgor Ymgynghorol Lleol.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

9.1 Mae'r Cyngor, ynghyd â phob Cyngor arall yng Nghymru, wedi bod yn wynebu heriau ariannol digynsail. Nod Strategaeth a Chynllun Ariannol Tymor Canolig y Cyngor, sydd wedi bod yn destun adroddiadau rheolaidd i wahanol bwyllgorau, yw sicrhau bod y Cyngor yn pennu cyllidebau mantoledig yn y dyfodol. Bydd nodi manylion a goblygiadau setliad dros dro Llywodraeth Cymru yn yr adroddiad hwn o gymorth i sicrhau bod y Cyngor yn meddu ar wybodaeth gyflawn ac yn barod ar gyfer pennu cyllideb yn ystod y cyfnod heriol hwn.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

10.1 Mae'r broses gyllidebol ynddi ei hun yn ddull o reoli risg, gyda'r nod o lunio cynigion ar gyfer y gyllideb, eu hasesu a chytuno arnynt mewn ffordd drefnus a phrydlon. Byddai peidio â chytuno ar y cynigion hyn heb gynnig cynigion posibl eraill yn golygu risg na fyddai cyllideb fantoledig ar gyfer 2024/25.

10.2 Bydd dadansoddiad manwl o'r risgiau a'r camau i leihau'r risgiau hynny yn cael ei ddarparu yn yr adroddiad terfynol ar y gyllideb i'r Cabinet fis Chwefror 2025.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

11.1 Dan Adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972, mae'n ofynnol i awdurdodau lleol wneud trefniadau i weinyddu eu materion ariannol yn briodol.

11.2 Mae pwerau craffu mewn perthynas â'r materion hyn wedi'u nodi yn Adran 21 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 ac Adran 7 o Gyfansoddiad y Cyngor.